

Språkligt

Under vinjetten Språkligt tar **Åke Rullgård** upp sådant som kan vålla problem både för skribenter och översättare. Skriv gärna till Åke om du har kommentarer, eller om du har andra språkfrågor som du vill ta upp. Du når honom under e-postadressen pidoc@swipnet.se

I det här numret av Teknikinformatören består Språkligt av ett referat av ESS-konferens 04-10-15 och en påminnelse om att en dålig ursprungstext kan bli mycket dyr i slutänden.

ESS står för **Examinerade språkkonsulter i svenska** och dessa konsulter sysslar med det som namnet anger, dvs. de hjälper andra i företag och offentlig sektor med att skapa begripliga texter. ESS anordnar varje höst en språkkonferens som i år, 2004, bjöd på följande programpunkter:

- **Dövas tvåspråkighet**, professor Kristina Svartholm
- **Kulturell anpassning av översättningar**, Nima Daryamadj, grafisk designer
- **Mångspråkighet och identitet**, Jonas Hassen Khemiri, författare av boken **Ett öga rött** och sommarpratare 2004.

Detta program kan tyckas ha få beröringspunkter med FTI:s verksamhet men det visar sig att det som förmedlades kan ge nyttiga impulser även i sammanhang där FTI-medlemmar är verksamma. Dessutom deltog jag i konferensen som ett led i det samarbete som FTI och ESS önskar utveckla. Här kommer en sammanfattning av de viktigaste intrycken.

Dövas tvåspråkighet

En teknikinformatörs uppgift är ju att förmedla kunskap om teknik och tekniska frågor och ofta kan mottagaren ha något handikapp, t.ex. dövhet eller nedsatt hörsel. Handikappet behöver inte hindra den handikappade från att sköta avancerade uppgifter, förutsatt att hon/han får tydliga instruktioner.

Ibland kan dessa behöva förmedlas med teckenspråk och detta kräver goda tolkar. I enklare fall, där handikappet består i nedsatt hörsel, är det viktigt att ljudmiljön görs så god som möjligt för att den handikappade ska kunna ta emot informationen på ett säkert sätt. Till god ljudmiljö hör inte bara att det ska vara bullerfritt, utan man ska också iaktta god samtals- och diskussionsdisciplin i t.ex. sammanträden, så att deltagarna inte pratar i munnen på varandra. God ordning av detta slag gynnar inte bara den som har nedsatt hörsel.

Kulturell anpassning av översättningar

Som exempel på kulturell anpassning använde föredragshållaren Nima Daryamadj IKEA:s introduktion av produkter på marknader i arabländerna. Denna anpassning bestod till stor del i att se till att det inte förkom några kvinnor på bilder i kataloger och broschyrer och var på sitt sätt rätt så beklämmande att höra.

Nima Daryamadj berättade också en del om färger som inte är gångbara i olika geografiska områden och om historisk bakgrund till olika regler som gäller. Han hävdade t.ex. att den röda färgen inte anses passande i vissa sammanhang. Aversionen

mot den röda färgen skulle, sade han, bero på någon association till dålig respekt för tidigare generationers ansträngningar och han hänvisade till 1 Mos, 25 kap, 29–34. Det är mycket en teknikinformatör ska hålla reda på.

Som avslutning visade Nima Daryamadj ett dussintal modeller av citationstecken som förekommer i olika länder, s.k. 66- och 99-modeller (“ och ”), blandning av dessa, s.k. gäsögon i olika riktningar (» och «) m.m. En standardisering vore önskvärd så att man slapp ägna tid åt val av rätt citationstecken och att hamna i diskussioner om frågor av detta slag.

Frågetecknen används också på olika sätt i olika länder, t.ex. inleder man i spanska språket frågor med ett upp-och-nedvänt frågetecken (¿) och avslutar frågor med vanligt frågetecken. Den principen vore något att ta upp även i andra språk eftersom markörer av detta slag som kommer före text av visst slag kan underlätta läsningen.

Mångspråkighet och identitet

I det sista föredraget berättade författaren Jonas Hassen Khemiri om arbetet med sin bok, **Ett öga rött**, och om den kritik av olika slag som han fått av boken. Det handlade om fiktion och har inte något med teknikinformation att göra.

Men det var mycket intressant att höra hur en författare arbetar, och hans poängtering av att han skapat ett litterärt verk som inte ska betraktas som någon självbiografi där författarens egna åsikter torgförs. Vissa kritiker hade tydligen inte fattat detta.

Till sist

Att det är nödvändigt med ett effektivt språk vittnar en artikel i Dagens Industri den 29 september 2004 om. Där stod följande rubrik att läsa över en av artiklarna:

Obegripligt, skriv om

Vad handlade detta om? Jo, börserna hade stoppat en aktieintroduktion därför att prospektet var för krångligt och detta trots att framtagningen av prospektet kostat en hel del.

Eller vad sägs om följande kostnadssammanställning som anses typisk för ett prospekt:

Internationella jurister skriver prospektet	5–10 Mkr
Svenska jurister kontrollerar formaliteter	1–2 Mkr
Fondkommissionärerna anlitar internationella jurister	3–6 Mkr
Fondkommissionärerna anlitar svenska jurister	1–2 Mkr
Varje ägare betalar för juristtjänster	1–2 Mkr
Summa	11–22 Mkr

Med en så stor insats borde man ha satsat mer på språket i prospekttexten så att resultatet kunde ha fått godkänt redan från början. En del av kostnadsposterna skulle kanske ha kunnat bli mindre om man kontrollerat språket i varje moment. En språklig klumpighet i första steget smittar efterföljande steg och drabbar efterföljande steg än mer när arbetet bedrivs på olika språk.

Åke Rullgård
pidoc@swipnet.se
 Teknikinformatören 2/2004